

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Herausgeber: Societad Retorumantscha
Band: 101 (1988)

Artikel: Cronica da Segl : rapport dals ans 1797-1831 : annotaziuns da Paul Robbi da Segl in Engiadina : per chüra da sieu abiedi Paulin Zuan : II. Part
Autor: Zuan, Paulin
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-235288>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 05.05.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Cronica da Segl

Rapport dals ans
1797 – 1831

Annotaziuns da Paul Robbi da Segl in Engiadina

per chüra da sieu abiedi Paulin Zuan

II. Part

1799 (fin)

15 december: Eau stuvet ir da not a La Punt e sur l'Alvra fin a Crap Alv. Pudet alura cumbiner cun quels da La Punt cha mainan nossa part per 3 florins la chargia. Quist'eivna ans vainsa radunos per fer giò quint.

22 december: Ils vschins da Tamins sun stos cò per ramasser contribuziuns charitaivlas. Già ch'els fettan resistenza als Frances vulaivan quels arder la vschinauncha e serrer aint ils avdaunts. A Segl gnit ramasso 62 fl. per els.

1800

Schner: Sun sto a Clavenna. Allò as rechattan auncha numerusas truppas imperielas. Eau pajet per ün ster ris 104 parpajolas e per furmaint 97 pp. Que as po cumprer poch, perche il pass es auncha serro per divers artichels. Il predschi per sejel e türcha es 65 pp., per chastagnas 96 pp. e per ün ster ($\frac{1}{10}$) vinars 200 pp. A Promontogno stuvet eau pajer per ün rüp pel da vdè mel pizzata 62 pp. la glivra, pel da bouv 44 pp. e per ün rüp fier ladino 88½ pp.

Ad es poch'occasiun da guadagner qualchosa. Cò a Segl essans daspö ün mais landervi a fer giò quint, e que nun es aunch'a fin. La regenza ad interim ho tramiss tabellas per purter aint las spaisas per nossas pretai-

sas per vtüras, alimaints, fain e roba invuleda, e que tuot separo per Imperiels, Frances e Russ.

16 schner: Ils depütos sun turnos inavous da Cuira ed haun purto ils quints. La vschinauncha stu pajer 55 fl. per la periglia chi stu gnir mantgnida a Cuira pellas vtüras da guerra. Quists dbits dūran inavaut.

5 marz: La regenza provisoria pretenda da trametter a Cuira als 16 dal mais curraint 120 rüps fain per l'infantaria imperiela. Listessa requisiziun subentret eir a Puschlev. In seguit decidet la drettūra da lascher cumprer il fain a Cuira per nun avair da'l transpurter. Pü ingiò pell'Engiadina cuosta il rüp fain 32 crüzers; epür nun es bod üngün vnel. Il predschi per früja crescha cuntinuantamaing.

28 avrigl: Ils pros sun libers da la naiv. Nus vains cumanzo cullas lavuors champestras.

1. meg: Ad es arrivo üna proclamaziun cun ün invid in ots tuns da'ns lascher ingascher scu sudos pel mantegnimaing da la liberted. Da l'Engiadina vaun pochs. Üngün nu voul fer servezzan per esters.

3 meg: Il nouv uorden tuna da sgumbrer la naiv süll'Alvra. Mincha vschinauncha stu metter a dispusiziun quatter homens.

7 meg: Hoz vainsa lascho our las vachas. Il commissari Nicolin Schuchau da Zuoz es arrivo tar nus e ho pruvo cun ün discuors patetic da'ns commover d'inscriver illa glista dals voluntaris. Ultra que gnit impromiss cha quels nu stapchan fer servezzan our d'pajais, dimpersè be proteger l'egna patria e la liberted; ch'els vegnan pajos da l'Ingialterra e posan turner a chesa dalum cha nu vegnan pü druvos.

28 meg: Nus avains survgnieu graun aint dal Tirol.

Siand cha maunchan voluntaris es gnieu l'uorden da destiner tres la büs-cha quatter homens ill'eted da 16 fin 50 ans da mincha vschinauncha pel servezzan militer. In seguit s'annunzchettan cò a Segl trais voluntaris; ün da quels eira uffizchel. Pels duos oters vainsa fixo üna peja da 32 luigias (Louis d'or, ca. 384 fr.). Quist import gnit pajo dals homens a l'eted manzuneda survart. La vschinauncha als peja impü per tuot il servezzan ün salari da 30 bluozechers al di (ca. 75 cts.). Sch'els pateschan d'ün dan perdüraunt, schi als sbuorsa la vschinauncha üna bunificaziun annuela. Sch'els croudau, vo quella in fuorma d'üna pensiun annuela als relaschos. Ma nus pruvains da retarder, schabain cha que gnit imnatscho giò da la chanzla, cha's giaja incunter a greivs evenimaints, scha nu's fatscha percumand a quist uorden.

(Ils Austriacs tgnittan occupo il Grischun da la mited meg fin in lügl, Auffenberg l'Engiadina fin a la fin december.)

1. gün: Nus avains darcho cò truppas imperielas. Els marchan fin a Chasatscha e sur il pass dal Set. Oters vaun inavaunt giò per la Bergiaglia. Giò da lur vestimainta sun que purs Tirolais. Nus gnittans darcho intimos da fer vtüras sur l'Alvra. Cuntiunedamaing ans pervain il cumand da plazzer sudos, ma las vschinaunchas haun do resposta cha que nu possa gnir in dumanda, fintaunt cha's saja incumbenzo cun vtüras. A gniva pretais 2100 homens. Que vain dit cha la regenza hegia survgnieu grandas summas da l'Ingialterra e cha'ls sudos iffinos da las vschinaunchas sajan vendieus. La regenza nu s-chivesch'üngün mez per s'inrichir.

17 gün: Nus avains chargio l'alp. Diversas truppas marchan dasperavi. Nus stuvains mner bger materiel da guerra a Chasatscha, Vihsavraun, Baiva e Samedan. Dapertuot vain dumando bes-chas da tir e nus las stuvains der.

29 gün: Que mauncha da tuottas sorts alimaints. Il rüp sel cuosta a Clavenna 107 parpajolas, il ster ris 130 pp., sejel 104 e furmaint 92 pp. Ün paun alv da 15 untschas (ca. 470 g) cuosta al mulin da Silvaplauna 24 bluozchers. Ils tregants tirolais pejan lur mantegnimaint, ma vöglian gnir servieus bain.

Lügl: Il regimaint grischun pretenda da manger bain e nu peja. Que nun as po impurter graun neir cun buna munaida.

12 lügl: Las truppas haun sbarrazzo la Bergiaglia.

13 lügl: Eau stuvet lascher pernotter ca. 100 homens in mieu talvo. Els haun trampligno l'üert e fat dan dapertuot.

14 lügl: Els sun partieus. Hoz am stuvet eau procurer ün passaport per pudair ir a Chasatscha. Tar la muaglia es darcho ruot our la malatia. Ella patescha dal mel la gorgia e nu po pü maglier; e cur cha que guarescha, cumainza la malatia illas unglas. A vains pruvo da guarir cun divers mezs, ma a la fin vainsa chatto cha que saja megllder da nu fer ünguotta.

18 lügl: A Silvaplauna sun darcho sudos ed a Malögia es ün piquè. A Baiva as rechattan Frances. Ils pass sun aunch'adüna serros per granezza. Eau d'he cumpro üna somma türcha per 50 fl. e vendieu la farina per 25 bluozchers la glivra. Ma eau nu d'he guadagno bger, perche que d'eira ün früt da pocha valor. La raccolta dal fain es pütost megra. Que es süt e da not suvenz pruina.

22 avuost: Tuot las vachas impestedas gnittan pigliedas giò da l'alp. Ellas nu daivan pü lat. Que naiva bod mincha di.

26 avuost: Her vainsa darcho chatscho ad alp las vachas e hoz piglio a chesa pervia da la naiv. Per quista sted las stuvaregians tgnair in stalla. Cullas alps avettans grandas spaisas.

1. settember: Il graun es aunch'adüna cher. La mezza vin cuosta in ustaria 40 bl. (1½ lt. ca. 1 fr.). Il rüp vinars 9 fl. (15.75 fr.). Bgers haun renunzcho a tuots duos düraunt la racolta dal fain.

5 settember: Ils sudos chi's rechattaivan a Silvaplauna ed a Malögia sun partieus. Que ho nom ch'els nu possan pü entrer in nos pajais. Dieu saja ludo!

13 settember: L'entrer in nos pajais es serro eir per otra glieud.

20 settember: Sül pass dal Bernina es arrivo ün piquè sudos da la Cisalpina. Els dumandan per mincha di 56 raziuns da manger, vin e 40 pêra s-charpas. (Üna raziun = 24 untschas paun, ca. 750 g e 8 untschas charn ca. 250 g). Els sun restos sül pass fin al di da la faira da Tiraun. A vain transporto ün mantun sel tres l'Engiadina giò illa Lumbardia. Il sel cuosta uossa 2,32 fl. il rüp.

8 october: Noss marchadaunts da muaglia sun turnos da la faira da Tiraun. Els haun mno inavous $\frac{2}{3}$ da lur muaglia e'l rest do davent sün credit, siand cha in Italia regna granda misiergia da munaida. Divers dad els gnittan assaglieus da bandits traunter Puschlev e'l Bernina. Quels chi as defendettan gnittan ferieus, ma üngün nu gnit mazzo. Il guadagn da la vendita da la muaglia da Segl cuvrit apaina las spaisas dal viedi ed uossa vainsa dapü muaglia cu que cha pudains inverter.

Nus ans procurains da Cuira üna soma sejel ed üna soma furmoint. Eau d'he pajo 89 fl. Sü da Clavenna nun as clappa üngüna granezza. La soma vin cuosta 45 fl.

Ils sudos dal regimaint grischun sun turnos. L'Engiadina e la Val Müstair sun i'ls mauns dals Imperiels, l'otra part dal pajais es daspö la fin d'gün in pussaunza dals Frances.

8 november: Ils Austriacs haun banduno nossa drettüra.

10 november: A Chasatscha sun arrivos a l'improvista ca. 80 Frances.

11 november: Posts d'avauntguardgia sun rivos fin a Silvaplauna e sül Güglia, ils oters staun a Malögia.

12 november: Las truppas francesas marchan tres l'Engiadina. Quists sudos sun mez nüds e nu peran d'esser capabels pel cumbat. Ils parsuras survgnittan l'uorden dad ir a San Murezzan per artschaiver cumands dal generel.

13 november: Ils parsuras sun returnos e haun requirieu, seguond cumand, 45 pêra s-charpas. Ils chalgers haun uoss'avuonda lavur; els drouvan tuot las pels cha's rechattan illas chesas.

14 november: A Segl-Baselgia es riveda üna secziun sudos e ho plazzo duos guardgias. Els drouvan fich bgera laina. Ün hom per economia stu mner mincha di laina, e nus vtürins stuvains mner intuorn uffizhels tar bischa e fradaglias.

18 november: Ordonnanzas requireschan chavals per pudair guider ils husars.

19 november: Ils sudos sun partieus, e nus ils stuvettans mner zieva lur s-charpas fin giò la Bergiaglia. Turnand inavous da Chasatscha, inscuntret eau üna cumpagnia Frances. Quists ans ordinettan da sgumbrer la naiv i'l sunteri ed eir il Pro da la Stüvetta giosom Arivadeng. Nus stuvettans eir purter assas e fain pellas trincheas. Ma la bischa d'eira uschè ferma, cha in poch mumaint eira darcho tuot cuviert cun naiv.

22 november: Quels chi d'eiran partieus ultimamaing per la Bergiaglia sun darcho cò e haun piglio quartier in nossas chesas.

(I'l cuors dal mais november gnittan ils Austriacs telmaing opprimieus dals Frances, ch'els as retraivan plaun a plaun our da l'Engiadina.)

28 november: Duos cumpagnias sun restedas cò fin quista not. Ma a vegnan adüna darcho novas truppas. Ad es crudo bgera naiv. Nus stuvettans fer via tuotta not e rajiundschettans in set uras Silvaplauna. Per turner druvettans ulteriuras 5 uras e nus eirans stramantos a mort.

29 november: Sün ordinaziun dal generel chi eira impedieu a Chasatscha da marcher inavaunt causa la bgera naiv stuvettans nus, homens e duonnas, partir cun chavals e bouvs per fer liber la via da Malögia.

30 november: Cur cha la via füt libra, gnit il generel. Siand cha quella nu d'eira güsta buna, gnittans trattos mel per nossa fadia. El faiva l'impreschiun da vulair demolir la vschinauncha.

2 december: Il generel es turno inavous e ho pretais varquaunts töchs muaglia da maz.

5 december: Quels da nus chi sun stos a Clavenna a la faira da Sench Andrea, sun turnos. Els nun eiran cuntaints, perche ch'els stuvettan sur lascher lur muaglia als duos bachers da Clavenna per predschs d'ünguotta. Els survgnittan il permiss per l'export da 10 somas mez e mez ris e furmoint, il prüm à 6,40 fl. il ster e'l seguond à 3,5 fl. Il rüp sel cuosta a Samedan 2,20 fl. (100 kg = 78 fr.).

8 december: Ils Imperiels haun assaglieu Zuož giò da las muntagnas ed impraschuno tuot las truppas francesas lo ed a S-chanf. In tuot och cumpagnias.

12 december: Ün battagliaun frances gnit sü da Clavenna cun truppas da rinforz. A Segl-Maria vaivans in quartier fin 18 homens per chesa ed a Segl-Baselgia fin 40 homens.

13 december: Hoz arrivettan eir chanuns. Nus ils transportettans cun 14 chevaux.

20 december: Il battagliaun frances es turno inavous in Italia. Percunter sun arrivos 1400 homens sur il Bernina in Engiadina. Nus vaivans grand pisser, stuvand mner ils chanuns in vicinanza da l'inimih, voul dir a las bastiuns dadour Brail. Ma da not as retrettan ils Imperiels bain spert ingiò ill'Engiadina da Valsuot.

23 december: Quists dis füt nossa val darcho occupeda fermamaing cun truppas. Ma uossa vaun ellas ingiò. Scha Dieu voul, nu tuornane pü.

26 december: Da Zernez ans gnit requirieu 2010 pauns.

28 december: Il lazaret a San Murezzan gnit abolieu, e nus avains cumanzo a transporter ils amalos a Clavenna. D'allò vain paun per las truppas e mincha vschinauncha stu metter a dispusiziun 4 bes-chas da tir per transporter quel a Samedan.

1801

Bümaun: A gnit requirieu muaglia da maz pellas truppas. Segl det 1 töch.

2 schner: Üna stafetta purtet la comunicaziun da la pêsch. (Managio es l'armistizi da Steyer dals 25 december 1800. La vaira pêsch seguit pür als 9 favrer 1801 a Sunéville.)

7 schner: La muaglia da maz chi d'eira requirida gnit restituida, siand cha las truppas chattan avuonda mantegnimaing our il Tirol.

9 schner: Il vin vain vendieu in ustaria per 48 bluozchers la mezza e'l paun cul pais da 12 untschas cuosta 24 bl. (12 untschas = ca. 375 g; 24 bl. ca. 60 cts.).

15 schner: Il transport da materiel da guerra es glivro. Perque nun essans nus brichafat trists!

25 schner: Nus arvschittans üna charta culla comunicaziun cha la regenza hegia banduno la chapitela già in gün culs Imperiels chi's retrai-

van e cha saja installò üna nouva regenza provisoria. Signur vicar G. Planta da Samedan es prefect dal Grischun. El vain assistieu da 7 cusgliers, tuots dal partieu frances. Per l'Engiadina gnit suspais l'orden nouv pervia da la preschentscha dals Imperiels. Depüto per l'Engiadina es signur Tabago da La Punt.

3 favrer: La regenza ans dumanda per scrit, quèls homens chi giodan la fiduzcha dal pövel e sajan capabels da surpigliar l'adminstraziun cumünela? Quauntas ormas cha la vschinauncha hegia? In vschinauncha cun main da 300 abitants dessan gnir numnos trais ufficiants municipels, in quellas cun 300 – 500 tschich, in vschinaunchas cun 500 – 1500 nouv. In Bergiaglia gnittane numnos prefects. Ad es però greiv d'organiser seguond quist sistem.

5 favrer: Nus da Segl tmain cha'ls bains cumünels vegnan confiscos a favur da la chascha dal pajais. In conseguenza gnit serro giò il quint da la guerra e nus stimains per bönen da pajer las spaisas da guerra our da la chascha da vschinauncha.

9 favrer: Dal prefect dal district Bernina, il quèl cumpiglia l'Engiadin'Ota, la Bergiaglia e'l Puschlev gnittan numnedas cuviaunzas. Tar quella da Segl tuoch'eir eau. Ils presidents da las cuviaunzas da tuot las vschinaunchas dal district sun citos süls 17 favrer a Samedan per tscher-ner ün güdisch districtuel.

18 favrer: Ils delegios da las vschinaunchas manzunos süsur, tschernittan ün tribunel districtuel da 9 commembers, quatter da la drettüra Engiadin'Ota e'ls oters da la Bergiaglia e dal Puschlev. Inultra tschernit la radunanza güdischs cumünels, nempe per mincha vschinauncha ün güdisch da pèsch, ün achü seder, ün advocat ed ün suppleant. Il güdisch cumünel es cumpetent fin a l'import da 27 florins e cun consentimaint dals partieus eir per imports pü grands. In cas cuntrari prosegua cuntinuaziun al güdisch districtuel, taunt in civil scu in chosas criminelas.

19 favrer: Ils ostagis sun turnos in Engiadina (quels 90 homens chi staivan da la vart dal partieu frances e chi d'eiran gniesus mnos a Puntina dals Austriacs).

Chalandamarz: Nus arvschins l'avis cha que regna la pesta bovina in pajais e gnins admunieus a las reglas da precauziun. A la fin da favrer ed in principi d'marz ho que navieu uschè ferm, cha nu's vzaiva pü our da fnestra. Maungel da fain.

18 marz: Als 11 da quist mais ans vainsa reunieus a San Murezzan per metter in quint las spaisas da guerra ed essans gniesus a fin pür uossa. Per

il güdisch mez ufficiel da Sur Funtauna Merla quintan las spaisas 49 105 fl. e 43 cr. Varquaunts florins sun auncha pendants.

22 meg: Hoz vainsa cumanzo a nettager ils pros.

27 meg: Quista saira arrivet ün scrit dal prefect dal district Bernina cul cumand da la regenza ed imnatscha da chastih a la cuviaunza, da fer mner davent la muaglia da la Bergiaglia chi as rechatta fingio cò e da nu permetter la stadageda da quella sün territori engiadinais. Que urtet prubabelmaing perche ch'els nun as vöglan suottametter a la regenza. Quist gnit comunicho eir als Bergiagliots da Suot- e Surporta ed aggiunt cha motivs da sandet nu vegnan acceptos. Nus decidittans da dumander al prefect da La Punt cu cha'ns dessans cuntegner.

Seguond rapport da Baiva as ho que ordino lo als Bergiagliots da partir cun lur muaglia. Ma quels, a sun ca. 150, refusan dad ir davent.

Gün: In seguit a las dispüttas pervia da las spaisas da guerra, arrivet tar nus üna circolera stampeda in rumauntsch ed in tudas-ch cull'assegnaziun da stimer tuot ils possess da la vschinauncha, alps, gods, pasculs e. u. i. In prüma lingia dess taunt cu pussibel purter la chascha cumünela las spaisas da guerra; alura però dessan gnir vendieus bains cumünels e pasculs dispensabels. Scha las spaisas nu vegnan cuvertas neir uschè, schi dessan in terza lingia gnir intaglios ils bains privats.

A vain quinto cha a Cuira saja arrivo ün commissari da la Confederaziun per ans der üna constituziun in uorden. Siand cha bgers pretendan la veglia constituziun, tmains nus üna guerra civila.

(La pèsch dals 9 favrer a Lunéville cuntgniva bain la determinaziun cha la Svizra saja cumpetenta da's der la constituziun seguond egen parair. Ma cun que cha per consequenza resultettan in Grischun cumbats grittantos da partieus traunter ils patriots chi pretendavan il colliamaint a l'Elvezia e quels chi vulaivan la veglia constituziun da las Trais Lias, fet Bonaparte glivrer quista dispütta in ün batter d'ögl, cun incorporer il Grischun als 24 gün illa Republica Elvetica.)

29 gün: Hoz vainsa chargio las alps. La muaglia estra chi vess stuvieu gnir süllas alps engiadinaisas gnit fermeda a Crap Alv pervia da l'epidemia. A d'eira pera var 300 töchs.

2 lügl: In seguit cha la drettüra granda ho dedüt las spaisas, tuocha que a mincha vschinauncha 6193,9 crüzers. Segl stu pajer ultra da que 1585,21 cr. in trais ratas.

26 lügl: A gnit l'uorden da tscherner danöv la cuviaunza e que tres la votaziun per ballotaziun (scrutin). Ils trais vegls gnittan tschernieus cun granda magiuraunza.

5 avuost: Mincha vschinauncha stuvet numner per scrutin ün delegio e'l trametter a Samedan per la tscherna d'ün depüto chi dess ir a Cuira per tscherner lo, insembel culs depütos da las otras drettüras, ils ambascadurs dal Grischun illa Dieta federela. Delegio da Segl es signur vicari Castelmur.

7 settember: Sün dispusiziun da la regenza vainsa festagio in onur dal partieu chi staiva da la vart dals patriots e vulaiva la colliaziun cull'Elvezia. La stima es displaschaivelmaing pitschna.

16 settember: S-chargedada d'alp; muaglia bain alpageda ed abundanta giodida da l'alp. Nus vains stabilieu il predschi per painch sün 56 cr. la glivra, pel chaschöl sün 3 fl. il rüp e pel tschigrun sün 1.10 fl. il rüp.

17 settember: Da la regenza vain comunicho cha'l transport da sel vegna surdo al stedi e saja da quinderinavaunt proibieu per privats.

15 october: Da la faira da Tiraun turnettan be 4 töchs na vendieus. Al chantun Grischun ed a la Republica cisalpina sajan da sburser ots dazis. Per ün bouv chi tuorna sün territori grischun 5.10 fl., per üna vacha 3.30 fl. e per ün vdè 1.45 fl. Per nu turner a chesa culla muaglia e pajer dazi, as stuvet que vender a predschs bass.

Alimaints as survain que uossa ligermaing ed ultra da que bella e buna roba; sejel per 16 fl. il sach, furmaint per 18.40 fl. Il pass es eir aviert per ris, chastagnas, vin e vinars sü da Clavenna.

1802

A la fin dal mais da favrer arrivet üna charta dal prefect da nos district culla denunzcha cha mincha district hegia da pajer, quinto dals 25 schner d'avent, 10 fl. al di pel mantegnimaing da las truppas francesas chi's rechattan aunch'a Cuira. Ma la spartiziun süllas vschinaunchas nun es auncha fatta. Que saregia üna düra nusch.

25 marz: Nus vains pajo per ün mais 8.28 fl.

29 marz: Las vschinaunchas haun spediieu delegios a Samedan per la tscherna da 12 depütos dal district Bernina chi as dessan metter a dispusiziun a Cuira per l'affermaziun da la Constituziun elvetica e per exiger üna constituziun pel Grischun. Quist saregia darcho collio cun spaisas,

sainza cha vegna fat qualchosa in uorden e stabel. A Berna vo que eir tuot suotsur.

27 meg: Que gnit decis tres la büs-cha quêl dals trais commembers da la municipalited chi dess gnir licenzcho e delibero da quista chargia. La büs-cha am tuchet a me sves, ed eau ingrazch al Segner perque. In mia piazza gnit tschernieu Curadin Curô.

19 gün: La nouva constituziun es arrivada, ma ella nu vela bger. Que saregia nüzzaivel d'avair üna regenza stabla, ma ils cuosts stuvainsa pajer nus.

28 gün: Hoz vainsa chargio las alps.

Settember: La raccolta dal fain füt fich buna. In seguit a la süttina in Italia s'uzet enorm il predsch dals alimaints. In Svizra haun rebello divers chantuns cunter la regenza e haun darcho introdüt la constituziun veglia. Poch zieva gnit impraschuno a Cuira il signur vicari Gaudenz Planta chi rapreschantaiva la regenza elvetica in Grischun. Bgeras drettüras grandas dad utrò haun acconsentieu a quist proceder.

27 settember: Tres chartas e circuleras ans vain dumando scha nus vöglians darcho accepter la veglia constituziun. Nus nu vains auncha piglio decisiun, ma utrò gnit darcho introdüt il vegl guvern. Cha Dieu maina a buna fin!

October: La Frauntscha ho darcho fat invasiun da la Svizra cun ün'armeda e l'ho spartida dapertuot i'l pajais, culla decleraziun cha infra 6 dis stapcha gnir introdüt danöv la municipalited, e cha'l Grischun saja collio inseparabelmaing culla Svizra. Bonaparte saja pront da fer l'intermediatur traunter ils partieus.

28 november: La regenza do cuntschaint cha saja impundieu ün'imposta da 23 000 fl. pel mantegnimaing da las truppas francesas, e que pel temp dals 10 november fin als 10 december.

Ils Engiadinais, ils da Tavo ed oters chi vaivan protesto cunter ün müdamaint da la constituziun, sun exclus. Üna dispusiziun inultra cumanda cun prescripziun penela la restituziun da tuot las armas. Ma neir quista dispusiziun nu vela per tuots; cotres dess gnir discharmo il partieu cuntrari. Ultra que vain dumando chi chi saja pront da sustegner la spediziun dal depüto (Planta) a Paris, per pruver dad obtgnair inavous ils bains dals Engiadinais chi d'eiran gnieus confiscos l'an 1797.

Quels chi vaivan darcho accepto la veglia constituziun e crajaivan da pudair adösser tuot ils cuosts al partieu cuntrari, sun crudos sves illa

foura ch'avaivan chavo per nus. (Chi chi cheva üna foura a sieu frer, quel svesse loaint vain a cruder.)

19 december: Seguond avis da Berna tuoche que a nos chantun da pajer 22 000 fl. pel mantegniment da las truppas estras ed a nos district 1800 fl.

Segl stuvet pajer 50 fl. Impü gnit ordino cha nus stapchans nüzzer da quinderinavaunt charta bulleda; cha quel palperi venda la cancellaria a Cuira. A la fin ans gnit scrit cha nus ans hegians retgnieus fin in uossa da rebeller e cha dessans ans cuntgnair uschè eir in avegnir.

1803

11 avrigl: La nouva constituziun es arrivada. Ella cuntegna bgeras refuormas. Almain pudainsa tscherner nos ufficiants scu tar la constituziun veglia. Il cumün grand (mastralia) tscherna il landamma e'l nuder scu da pü bod.

2 lügl: Las alps sun chargedas. Cur ch'avet lö a Clavenna üna recrutiun, fügittan bgers in nos pajais. Dapertuot as rechattan da quists fügittivs.

November: Nus avains üna regenza terribel fina; ell'ans do uossa da fat la religiun, in ans intimand da fer festas. Eir als 8 settember ans fet'la fer festa e spustet il di da gün (Bussfest) süls 24 november. Ils Bergagliots arvschittan la denunzcha memma tard e festagettan a l'üsaunza veglia.

1804

Marz: Grand maungel da fain. Eau d'he pajo a Stampa 51 bluozechers il rüp ed a Zuoz fin 12 bzs (raps).

11 avrigl: Da Cuira gnit ordino a la drettüra granda da trametter 24 homens; in Svizra saja subentro üna revolta. La drettüra granda as ho raduneda als 12 ed intraprendet la spartiziun süllas vschinauchas. Per Suot Funtauna Merla s'annunzchettan ün pêr voluntaris; per Sur Funtauna Merla, inua cha'd es manchaunza dad homens nu vould ir üngün, niauncha per munaida buna. Per furtüna gnit restabilida bain spert la quietezza.

Meg: Bod tuot la glied ramassa erva secha per pavler las povras bes-chas. Da Zuoz e La Punt gnit do a fain bgera muaglia a Curvalda. Nus vains nettagio ils pros cun granda fadia, pervia dal dan cha las müers vaivan fat l'utuon passo.

25 gün: Chargio las alps. L'ora es fich sütta. Bramains la plövgia.

3 lügl: A Curtin da Gennas, sün territori da Segl, es gnida giò üna bouda e ho impedieu per trais dis il cuors da l'En. Ils abitants da Segl e 15 Lumbards stuvettan lavurer duos eivnas per deliberer il let da l'En e chaver per part ün nouv let. Il lej es craschieu uschè ot, cha bgers pros e la via sun suot ova.

20 avuost: La raccolta dal fain es glivreda, ma ell'es gratageda fich megra. Il motiv sun 5 calamiteds: Il dan da las müers, la süttina, ils salips e rasulaunas, las boudas chi causettan inuondaziun dals pros e la noscha ora düraunt la raccolta.

3 october: La Svizra ho serro il trafic a Castasegna, a Brüschi ed al Splüga pervia da la malatia. Quista dispusiziun düret fin la mited december e fet grand dan al commerzi. (Cuntinua)